

ГЕОПОЛІТИЧНІ ЗМІНИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПОДІЯМИ ВІЙНИ СУДНОГО ДНЯ 1973 Р.

Копач Юрій,

здобувач вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Федорів Ірина,**

кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

У другій половині XX ст. на Близькому Сході конфлікти не стихають ні на мить. Адже арабські країни, які оточують Ізраїль, – не визнали незалежність країни, і це призвело до перманентних конфліктів і збройних сутичок. Війна Судного дня 1973 р. стала наслідком тривалого арабо-ізраїльського конфлікту, що загострився після Шестиденної війни 1967 р. Тоді Ізраїль здобув значні територіальні здобутки, що спричинило невдоволення арабських держав. Щоб повернути втрачені території, арабські країни об'єдналися заради спільної мети: раз і назавжди поставити крапку щодо такої країни, як Ізраїль. Кульмінаційний момент настав 6 жовтня 1973 р.

Війна Судного дня 1973 р. стала однією з наймасштабніших конфронтацій між Ізраїлем та коаліцією арабських держав і докорінно змінила військовий баланс на Близькому Сході. Конфлікт розпочався 6 жовтня 1973 р., коли Єгипет і Сирія одночасно розпочали наступальні дії проти Ізраїлю під час єврейського свята Йом-Кіпур, коли більшість військових частин перебували в стані зниженої боєготовності. Арабські держави, спираючись на попередні військові поразки у 1948, 1956 і 1967 роках, підготували стратегічний план удару, що передбачав подолання ізраїльських оборонних ліній та завдання швидких ударів, які мали змусити Ізраїль піти на політичні поступки.

Єгипетські війська розгорнули масштабну операцію з форсування Суецького каналу, прорвали оборонні укріплення Бар-Лева та зайняли позиції на східному березі, що стало одним із найбільших тактичних успіхів арабських держав за весь період арабо-ізраїльських війн. Тим часом сирійські війська атакували Голанські висоти, завдавши значних втрат ізраїльським підрозділам та просунувшись углиб території. Ізраїль опинився у стані військової катастрофи, оскільки традиційна стратегія

превентивного удару не спрацювала, а значна частина мобілізаційного резерву була неготова до бойових дій [1, с. 5].

Військове командування Ізраїлю, опинившись у ситуації, що загрожувала територіальній цілісності держави, здійснило масштабну контрмобілізацію та реорганізувало оборонні позиції. Тактичні маневри ізраїльських бронетанкових підрозділів дозволили зупинити наступ сирійських військ на Голанських висотах, завдавши їм значних втрат. Водночас авіація ЦАХАЛу, попри початкові втрати від радянських зенітно-ракетних комплексів, завдала серії ударів по єгипетських і сирійських позиціях, що значно ускладнило подальше просування арабських армій. Після стабілізації фронту Ізраїль перейшов у контрнаступ. На єгипетському напрямку генерал Аріель Шарон здійснив прорив через Суецький канал, оточивши третю армію Єгипту та створивши загрозу Каїру. Унаслідок цих дій баланс сил змінився на користь Ізраїлю, що дозволило йому відновити контроль над стратегічними районами та змусити арабські держави припинити бойові дії.

Операції під час війни Судного дня продемонстрували зміни у військовій доктрині як Ізраїлю, так і його супротивників. Арабські держави вперше застосували глибоко ешелоновану оборону, що базувалася на сучасних радянських системах протиповітряної оборони, що ускладнило дії ізраїльської авіації. Використання протитанкових засобів, зокрема ракетних комплексів «Малютка», дозволило завдати значних втрат ізраїльським танковим дивізіям, що змусило Ізраїль змінювати тактику бою та використовувати комбіновані ударні групи, що поєднували бронетехніку, авіацію та піхоту. Ізраїльські військові адаптувалися до нових умов, активно застосовуючи маневрену тактику та інфільтрацію мобільних загонів у тил противника, що забезпечило успіх у контрнаступальних операціях. Результатом війни стало усвідомлення необхідності глибоких реформ у системі оборони, зокрема покращення розвідки, підвищення боєготовності військ у мирний час та зміцнення стратегічних партнерств із зовнішніми союзниками [2, с. 3].

Політичні наслідки війни мали масштабний вплив на міжнародні відносини, оскільки конфлікт спричинив зміну зовнішньої політики великих держав щодо Близького Сходу. Сполучені Штати, які раніше обмежували військову допомогу Ізраїлю, змінили підхід після початкових невдач ізраїльської армії. У розпал війни США розпочали операцію «Нікс» – масштабний повітряний міст із постачанням сучасного озброєння, що включало танки М60, бойові літаки F-4 Phantom і сучасні системи зв'язку. Це сприяло зміні балансу сил і дозволило Ізраїлю провести контрнаступальні дії. Радянський Союз, зі свого боку, надав значну підтримку арабським країнам, перекидаючи військові вантажі через авіаційні та морські канали, постачаючи сучасну бронетехніку,

артилерію та протиповітряні комплекси. Війна фактично перетворилася на непрямую конфронтацію між США та СРСР, що створило ризик глобальної ескалації [3, с. 18].

Результатом війни стала активізація дипломатичних ініціатив із врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту. США, прагнучи запобігти новим військовим зіткненням, стали головним посередником між Ізраїлем та арабськими країнами. Це призвело до підписання Кемп-Девідських угод 1978 р., в результаті яких Ізраїль погодився на виведення військ із Синайського півострова в обмін на мирний договір із Єгиптом. Це був перший випадок, коли арабська держава офіційно визнала Ізраїль, що стало значним дипломатичним проривом. Водночас війна спричинила політичні зміни в самому Ізраїлі, оскільки суспільне невдоволення початковими військовими невдачами призвело до відставки прем'єр-міністра Голди Меїр і зміни урядового курсу на більш прагматичний.

Висновки. Підсумовуючи вище сказане, можна зазначити, що Війна Судного дня 1973 р. суттєво вплинула на геополітичний баланс у Близькому Сході, спричинивши зміну як військової, так і дипломатичної динаміки в регіоні. Попри початкові успіхи арабських країн, Ізраїль зумів переломити хід бойових дій, що підтвердило його військову перевагу, але водночас виявило вразливість традиційної оборонної стратегії. Це змусило всі сторони конфлікту переглянути свої підходи до ведення війни та оборони.

Конфлікт також став точкою геополітичного переформатування: США посилили підтримку Ізраїлю, а СРСР зміцнив військово-технічне співробітництво з арабськими державами, що загострило глобальне протистояння в межах Холодної війни. Разом із тим війна показала неможливість досягнення довготривалого миру виключно військовим шляхом, що активізувало дипломатичні ініціативи. Як наслідок, відбулися перші суттєві кроки до врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту, зокрема підписання Кемп-Девідських угод 1978 р., які заклали основу для подальших мирних переговорів.

Таким чином, Війна Судного дня не лише змінила розстановку сил у регіоні, а й спричинила довготривалі наслідки для міжнародної політики, визначивши подальший розвиток конфліктів і мирних ініціатив на Близькому Сході.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stoler A. Imperial Debris. Cultural Anthropology. 2008. Vol. 23. № 2. С. 191–219.
2. Mitchell W. Sacred Landscape. Tel Aviv. Resling. 2010.
3. The Biden administration and the Gaza war. URL: <https://www.brookings.edu/articles/the-biden-administration-and-the-gaza-war-theview-from-tel-aviv>